

10 Οκτωβρίου 1912

Η μάχη στο Σαραντάπορο

Με την κήρυξη του Α΄ Βαλκανικού πολέμου (βλ. 5.10.1912), οχτώ ελληνικές μεραρχίες ρίχτηκαν στη μάχη. Η μια κινήθηκε στην Ήπειρο, κυρίευσε την Πρέβεζα και τα Πέντε Πηγάδια αλλά καθηλώθηκε μπροστά στο οχυρωμένο Μπιζάνι ως τις αρχές του Ιανουαρίου, οπότε έφτασαν ενισχύσεις. Οι υπόλοιπες επτά, κάτω από την αρχηγία του διαδόχου Κωνσταντίνου που έφερε τον βαθμό του αντιστράτηγου, ανέλαβαν το βαρύ έργο να απελευθερώσουν τη Μακεδονία, σ' έναν αγώνα δρόμου με τους Βουλγάρους, καθώς το έπαθλο λεγόταν Θεσσαλονίκη.

Έχοντας πίσω τους την Ελασσόνα που κυριεύτηκε στις 6 Οκτωβρίου, οι ελληνικές δυνάμεις έφτασαν, στις 7 του μήνα, μπροστά στα στενά του Σαρανταπόρου. Η μέρα πέρασε με το ιππικό να κάνει αναγνώριση του εδάφους και των τουρκικών θέσεων. Εκεί, το κακοτράχαλο έδαφος αφήνει τρία στενά περάσματα: Ανατολικά προς την Κατερίνη, ανάμεσα στον Όλυμπο και τα Πιέρια, το κεντρικό ανάμεσα στα Πιέρια και τα Καμβούνια και άλλο δυτικά ανάμεσα στα Καμβούνια και το Φλάμπουρο. Φυσικά οχυρή η περιοχή, είχε ενισχυθεί από Γερμανούς ειδικούς, με τον οργανωτή του τουρκικού στρατού, φον ντερ Γκολτς να δηλώνει ότι η θέση αυτή θα γινόταν «ο τάφος του ελληνικού στρατού». Οι Έλληνες έπρεπε να διασχίσουν οχτώ χιλιόμετρα κάτω από τα τουρκικά πυρά, χωρίς κάλυψη και χωρίς δυνατότητα χρήσης του ελληνικού πυροβολικού.

Η ογδόη Οκτωβρίου πέρασε με τις ελληνικές δυνάμεις να παίρνουν θέσεις για την επίθεση που ξεκίνησε το επόμενο πρωί, 9 Οκτωβρίου, στο κεντρικό περάσμα, με μεγάλες απώλειες. Όμως, από το μεσημέρι, στη μάχη μετείχε και το ελληνικό πυροβολικό που είχε κατορθώσει να πιάσει θέσεις βολής. Η νύχτα βρήκε τους Έλληνες μόλις μισό χιλιόμετρο από τις τουρκικές θέσεις.

Στο ανατολικό περάσμα, ένα απόσπασμα ευζώνων, προχώρησε χωρίς να συναντήσει

αντίσταση και εξαιτίας της ομίχλης, σταμάτησε στα απέναντι υψώματα. Κι ενώ συνέβαιναν όλα αυτά, μια ελληνική μεραρχία κινήθηκε στο δυτικό πέρασμα, συνάντησε οργανωμένη άμυνα, προχώρησε πιο δυτικά, υπερφαλάγγισε τα τουρκικά οχυρά κι έφτασε τη νύχτα και κάτω από καταρακτώδη βροχή ως πίσω από τις τουρκικές γραμμές της κεντρικής διόδου. Αν έμεναν στις θέσεις τους οι Τούρκοι, το επόμενο πρωινό θα βρίσκονταν κυκλωμένοι. Εκμεταλλεύτηκαν το σκοτάδι και τη βροχή κι αποσύρθηκαν από διάφορα μονοπάτια. Το πρωί, 10 Οκτωβρίου, εκτέλεσαν 75 Έλληνες στα Σέρβια και τα εκκένωσαν. Στη βιασύνη τους να φύγουν, ξέχασαν να ειδοποιήσουν ένα δικό τους τάγμα που στάθμευε στα ανατολικά και που χρειάστηκε να δώσει τρίωρη μάχη ώσπου να μπορέσει κι αυτό να υποχωρήσει. Παράτησαν και κανόνια και πυρομαχικά που βρήκαν οι Έλληνες. Ο ελληνικός στρατός κινήθηκε βόρεια, πρόλαβε κι αιχμαλώτισε τις τουρκικές οπισθοφυλακές και, νωρίς το απόγευμα, μπήκε στα Σέρβια, ενώ μια μεραρχία φρόντισε να ασφαλίσει, για κάθε ενδεχόμενο, τα ανατολικά στενά που οδηγούν στην Κατερίνη. Ως τις 12 του μήνα, όλα γύρω από το Σαραντάπορο είχαν τελειώσει. Με τους Έλληνες να μετρούν 182 νεκρούς και περισσότερους από χίλιους τραυματίες.

1825: Γεννιέται ο Νοτιοαφρικανός αγρότης, στρατιωτικός και πολιτικός, Πολ Κρούγκερ. Ήταν πρόεδρος της Νοτιοαφρικανικής Δημοκρατίας κατά την περίοδο 1883 - 1902 κι έμεινε στην ιστορία ως ο «χτίστης» του έθνους των Αφρικάνερ. Πέθανε το 1904.

1862: Ξεσπά επανάσταση εναντίον του βασιλιά Όθωνα.

1906: Στη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα, ο καπετάν Άγρας αναλαμβάνει την αρχηγία στον Βάλτο.

1911: Ο Κινέζος εθνικιστής ηγέτης Σαν Γιατ Σεν ανακηρύσσει δημοκρατία στο Γούτσανγκ και αρχίζει την επανάσταση που ανέτρεψε την δυναστεία των Μαντσού.

1931: Ξεσπά επανάσταση στην Κύπρο. Οι Άγγλοι θα την πνίξουν στο αίμα.

1938: Η Γερμανία ολοκληρώνει την κατοχή της Σουδητίας, παίρνοντας και μέρος της Τσεχοσλοβακίας.

1970: Τα νησιά Φίτζι, βρετανική αποικία από το 1874, γίνονται ανεξάρτητο μέλος της Κοινοπολιτείας.

1970: Πεθαίνει ο Γάλλος πολιτικός και τρεις φορές πρωθυπουργός στη δεκαετία του '30, Εδουάρδος Νταλαντιέ. Αρχιτέκτονας της πολιτικής του κατευνασμού, συνυπέγραψε το 1938 με τον Άγγλο ομόλογό του, Αρθούρο Νέβιλ Τσάμπερλεν, τη Συμφωνία του Μονάχου, που έδινε το δικαίωμα στη ναζιστική Γερμανία να έχει υπό την κατοχή της την Σουδητία. Γεννήθηκε το 1884.

2003: Το νόμπελ ειρήνης απονέμεται στην Ιρανή δικηγόρο, Σιρίν Εμπαντί, προκαλώντας ευχάριστη έκπληξη ανά τον κόσμο. Τα στοιχήματα έφεραν φαβορί τον πάπα Ιωάννη Παύλο Β΄ και τον μοχλό της βελούδινης επανάστασης στην άλλοτε Τσεχοσλοβακία, πρώην πρόεδρο της Τσεχίας, Βάτσλαβ Χάβελ.

2005: Τα δυο μεγάλα κόμματα της Γερμανίας, Χριστιανική Ένωση και Σοσιαλδημοκράτες, συμφωνούν σε κυβέρνηση συνασπισμού με πρωθυπουργό την ηγέτιδα του πρώτου, Αγγέλα Μέρκελ που γίνεται η πρώτη γυναίκα πρωθυπουργός της Γερμανίας.

2009: Στη Ζυρίχη και υπό το βλέμμα της υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ, Χίλαρι Κλίντον, Τουρκία και Αρμενία υπογράφουν ιστορική συνθήκη για την εξομάλυνση των μεταξύ τους σχέσεων. Για να ισχύσει, πρέπει να επικυρωθεί από τα κοινοβούλια των δύο κρατών.

Η 10^η Οκτωβρίου στον πολιτισμό

10 Οκτωβρίου 1985

Ο Όρσον Ουέλς

Πιανίστρια και δεινή σκοπεύτρια, η μητέρα του πρόλαβε να του μάθει πιάνο και βιολί. Επιτυχημένος εφευρέτης και κατασκευαστής, ο πατέρας του πρόλαβε να του γνωρίσει τον κόσμο της τέχνης και του αθλητισμού. Γεννημένος στην Αμερική, στις 6 Μαΐου 1915, ο Όρσον Ουέλς είδε τους γονείς του να πεθαίνουν πρόωρα. Ως τα έντεκα, είχε κάνει τον γύρο του κόσμου δυο φορές. Δημοσιογράφος στο Σικάγο, μέλος μπουλουκιού στην Ιρλανδία, βρέθηκε το 1933 να παίζει στο «Ρωμαίος και Ιουλιέτα». Το 1934 ήταν χρονιά καθοριστική, καθώς ανέλαβε εκπομπές στο ραδιόφωνο. Στις 30 του Οκτώβρη του 1938, πανικόβαλε τους Αμερικανούς, καθώς μετέδιδε πειστικά και ζωντανά την εξέλιξη μιας εισβολής Αρειανών στο Ιλινόις. Το 1940, βρέθηκε στο Χόλιγουντ παραγωγός, σκηνοθέτης, σεναριογράφος και πρωταγωνιστής της ταινίας «Ο πολίτης Κέιν» που αναφέρεται στη ζωή ενός μεγιστάνα του Τύπου. Ο Ουίλιαμ Ράντολφ Χιρστ αναγνώρισε τον εαυτό του στο σενάριο και κίνησε γη και ουρανό για να απαγορεύσει την προβολή της ταινίας. Ο πολίτης Κέιν προβλήθηκε πανηγυρικά. Καινοτόμες αφηγηματικές τεχνικές και αριστουργηματική χρήση του φωτισμού και της μουσικής κατέστησαν την ταινία κλασική και αξεπέραστη. Το ταλέντο του αναδείχτηκε και στις ταινίες «Τζέιν Έιρ» (1944), «Ο τρίτος άνθρωπος» (1949), «Το μακρύ καυτό καλοκαίρι» (1958), «Ο άνθρωπος για όλες τις εποχές» (1966) κ.ά.. Πέθανε διάσημος στις 10 Οκτωβρίου 1985.

1790: Γεννιέται ο Γάλλος ποιητής και πεζογράφος Αλφόνσος Λαμαρτίνος («Ποιητικοί στοχασμοί», «Ποιητικές και θρησκευτικές αρμονίες», «Ζοσελίν», «Ταξίδι στην Ανατολή», «Ιστορία των Γιρονδίνων», «Γκρατσιέλα», «Ραφαήλ» κ.ά.). Πέθανε το 1869.

1813: Γεννιέται ο Τζιουζέπε Βέρντι, μέγας συνθέτης, πολιτικός και πατριώτης. Στη δεκαετία του 1850 είδε να γράφουν στις μάντρες το σύνθημα «Βίβα ΒΕΡΝΤΙ» που σήμαινε «Βίβα Β(ιτόριο) Ε(μανουέλε) Ρ(ε) ΝΤ' Ι(τάλια)». Που μεταφράζεται: «Ζήτω ο Βίκτωρ Εμμανουήλ, Βασιλιάς της Ιταλίας». Συνέθεσε 29 όπερες («Ναμπούκο», «Λομβαρδοί», «Οθέλλος», «Αΐντα» κ.λπ.). Πέθανε στις 27 του Γενάρη του 1901.

1930: Τρεις αμερικανικές αεροπορικές εταιρίες συγχωνεύονται και δημιουργούν την τωρινή TWA.

1975: Παντρεύονται για δεύτερη φορά ο Ρίτσαρντ Μπάρτον και η Ελίζαμπεθ Τέηλορ, σε ερημική τοποθεσία στην Μποτσουάνα. Πήραν διαζύγιο τον επόμενο χρόνο.

1983: Πεθαίνει στο Λονδίνο σε ηλικία 80 χρόνων ο Βρετανός ηθοποιός του θεάτρου σερ Ραλφ Ρίτσαρντσον.

1985: Πεθαίνει ο Αμερικανός ηθοποιός θεάτρου και κινηματογράφου, Γιουλ Μπρίνερ. Έγινε γνωστός με τις ερμηνείες του σε πληθώρα ταινιών, ανάμεσα στις οποίες και η «Ο βασιλιάς κι εγώ», η οποία παίχτηκε και στο θέατρο και στον κινηματογράφο. Γι' αυτό του τον ρόλο κέρδισε Όσκαρ.

2016: Σε ηλικία 90 χρόνων, πεθαίνει ο βραβευμένος με Όσκαρ, Πολωνός σκηνοθέτης, Αντρέι Βάϊντα.

2016: Σε ηλικία 89 χρόνων, πεθαίνει η τραγουδίστρια Νάντια Κωνσταντοπούλου. Είχε γεννηθεί το 1933.